FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT P. MENGOZZI

fremsat den 26. marts 2009 [1]

1. Med nærværende anmodning om præjudiciel afgørelse har Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Alicante forelagt en række spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 14 og 88 i Rådets forordning (EF) nr. 6/2002 af 12. december 2001 om EF-design [2] (herefter »forordningen«).

2. Spørgsmålene er rejst i forbindelse med en sag vedrørende en påstået krænkelse af uregistreret EF-design, som blev bestilt og gennemført i forbindelse med et projekt, der havde til formål at fremme gennemførelsen af industrielt design i håndværksbranchen. Det er første gang, at Domstolen anmodes om at fortolke bestemmelserne i forordningen i forbindelse med en præjudiciel afgørelse [3].

1 — Originalsprog: italiensk.

2 — EFT 2002 L 3, s. 1.

3 — Undladelsen af at fremsende listen med EF-designdomstole i henhold til forordningens artikel 80, stk. 2, var genstand for to krænkelsessager, den første mod Frankrig, der gav anledning til dom af 3.6.2008, sag C-507/07, Kommissionen mod Frankrig, og den anden mod Luxembourg, der endte med en kendelse om slettelse fra registret. Der verserer desuden to sager for Retten i Første Instans vedrørende to afgørelser truffet af Harmoniseringskontoret om begæring om ugyldighed af registrering af EF-design (sag T-9/07, Grupo Promer Mon Graphic mod KHIM, og sag T-10/08, Kwang Yang Notor mod KHIM).

I — Retsforskrifter

A — *Fællesskabsretten*

3. Fællesskabets interesse for spørgsmål vedrørende beskyttelse af industrielt design går tilbage til 1959, da Kommissionen foreslog regeringerne for de seks daværende medlemsstater at etablere en række arbejdsgrupper, der skulle forestå udarbejdelse af en fællesskabsretlig beskyttelse af de industrielle ejendomsrettigheder med henblik på at imødegå de problemer vedrørende fællesmarkedets tilfredsstillende funktion, som fulgte af beskyttelsens territoriale begrænsning på nationalt plan. Der blev således oprettet tre forskellige arbejdsgrupper, en patentgruppe, en varemærkegruppe og en designgruppe. Arbejdsgruppen vedrørende design, der havde italieneren Roscioni som formand, afgav rapport i 1962, hvori man anbefalede vedtagelse af en ensartet fællesskabslovgiving, men hvori man også understregede vanskelighederne ved at indlede en lovgivningsmæssig harmonisering baseret på de væsentlige forskelle, der kendetegnede de nationale lovgivninger på området.

4. Efter en længere periode uden aktivitet blev debatten atter indledt af Kommissionen

med »*Grønbogen om retlig beskyttelse af industrielle mønstre*« (herefter »grønbogen«), der blev offentliggjort i 1991, og som Kommissionen ønskede som grundlag for vejledning af de berørte. I dokumentet drøftede Kommissionen forskellige aspekter ved den retlige beskyttelse af industrielt design og de løsninger, der var blevet vedtaget i de nationale love på området, og definerede de store linjer af det, som ifølge Kommissionen skulle være Fællesskabernes holdning på området. Kommissionen foreslog på grundlag af overvejelserne i grønbogen for det første, at der blev etableret et EF-design, gyldigt i hele Fællesskabet og genstand for ensartede regler, og for det andet en harmonisering af de nationale lovgivninger, begrænset til de mest relevante aspekter på området. I overensstemmelse med dette forslag blev der som bilag til grønbogen vedlagt et udkast til forordningsforslag om EF-design samt et udkast til direktivforslag om tilnærmelse af medlemsstaternes nationale lovgivning om retlig beskyttelse af design.

5. I kølvandet på disse forslag fremlagde Kommissionen i 1993 et forordningsforslag om EF-design [4] for Rådet og Europa-Parlamentet samt et direktivforslag om retlig beskyttelse af EF-design [5]. Direktivet blev vedtaget den 13. oktober 1998 [6], mens de forberedende arbejder vedrørende forordningen var længerevarende og mere besværlige, og de omfattede yderligere to forslag i 1999 og 2000.

6. Som det fremgår af betragtningerne til forordningen, har oprettelsen af et EF-design, der er genstand for en ensartet lovgivning, til formål at fjerne hindringer for den frie bevægelighed af varer, som skyldes territoriale begrænsninger af den beskyttelse af design, der følger af national lovgivning, samt at undgå, at design på grund af de betydelige forskelle, der stadig består i medlemsstaternes lovgivning, beskyttes på forskellig måde og til fordel for forskellige rettighedsindehavere i de forskellige nationale retssystemer [7].

7. For at beskyttelsen af EF-design opfylder alle industrielle sektorers krav inden for Fællesskabet, indeholder forordningen to former for beskyttelse: Den første, der er mindre omfangsrig og af kortere varighed, indrømmes uregistreret design, mens den anden gives til registreret design for en længere periode og giver indehaveren af beskyttelsen en eneret [8].

4 — KOM(93) 342 endelig udg., EFT 1994 C 29, s. 21.
5 — KOM(93) 344 endelig udg., EFT C 345, s. 14.
6 — Europa-Parlamentet og Rådets direktiv 98/71/EF af 13.10.1998 om retlig beskyttelse af EF-design, EFT L 289, s. 28.
7 — Jf. betragtning 2 og 4 til forordningen.
8 — Jf. betragtning 15-17 samt artikel 11 og 12.

8. Forordningens afsnit II er inddelt i fem afdelinger. Tredje afdeling med overskriften »Retten til EF-designet« omfatter artikel 14, der under samme overskrift fastsætter følgende:

»1. Retten til EF-designet tilkommer designeren eller den, til hvem dennes ret er overgået.

2. Har to eller flere personer i fællesskab frembragt et design, tilkommer retten til EF-designet de pågældende i fællesskab.

3. Er et design imidlertid blevet frembragt af en arbejdstager som led i udførelsen af dennes opgaver eller efter anvisninger fra vedkommende arbejdsgiver, tilkommer retten til EF-designet arbejdsgiveren, medmindre andet er fastsat ved aftale eller i gældende national lovgivning.«

9. Afsnit IX i forordningen indeholder bestemmelser om »Kompetence og retspleje i søgsmål vedrørende EF-design«. Artikel 81, der findes i afsnittets anden afdeling, giver de designdomstole, som medlemsstaterne i henhold til artikel 80 udpeger, eneret til at træffe afgørelse i tvister om krænkelse og gyldighed af EF-design. I relation til den ret, der finder anvendelse for disse domstole, bestemmes i artikel 88, stk. 1 og 2, følgende:

»1. EF-designdomstolene anvender bestemmelserne i denne forordning.

2. I alle spørgsmål, der ikke er omfattet af denne forordning, anvender EF-designdomstolene den nationale lovgivning, herunder den interne internationale privatret« [9].

B — *National lovgivning*

10. Den spanske lovgivning indeholder alene en beskyttelse for registreret design. Artikel 14, stk. 1 og 4, i lov nr. 20/2003 af 7. juli 2003 om retlig beskyttelse af industrielt design, der findes i afsnit III, »Indehaver af

9 — Jeg bemærker, at visse af intervenienterne i deres indlæg henledte Domstolens opmærksomhed på en række andre bestemmelser i forordningen, der efter deres opfattelse skal tages i betragtning ved besvarelsen af den forelæggende rets spørgsmål. For kortheds skyld vil jeg dog her alene henvise til de artikler, som disse spørgsmål vedrører.

designet«, under overskriften »Ret til registrering«, fastslår følgende:

»1. Retten til at registrere et design tilkommer ophavsmanden eller dennes retssuccessorer. […]

4. Ved behandlingen af sagen for Patentkontoret består der en formodning for, at ansøgeren er legitimeret til at registrere designet.«

11. Artikel 15 bestemmer:

»Når et design frembringes af en arbejdstager i forbindelse med udøvelsen af sine forpligtelser, efter anvisning fra arbejdsgiveren eller under udøvelse af en forpligtelse i henhold til en tjenesteydelse, tilkommer retten til registrering af designet arbejdsgiveren eller den kontrahent, der har bestilt udførelsen af designet, medmindre andet er fastsat i kontrakten.«

II — Hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

12. La Fundación española para la innovación de la Artesanía (herefter »FEIA«), som er sagsøgeren i hovedsagen, sponsorerede projektet »D'Artes, Diseño y Artesanía de incorporación del Diseño al Sector Artesiano«, hvis formål var oprettelse og markedsføring af et udvalg af varer fremstillet af en række kunsthåndværkere på grundlag af design frembragt af fagfolk inden for industrielt design.

13. I forbindelse med dette projekt fik selskabet AC&G, SA af FEIA til opgave at udvælge designerne og at indgå aftaler med disse med henblik på udarbejdelse af et design og at bistå med teknisk assistance til håndværkeren under fremstillingsprocessen. I medfør af dette hverv indgik AC&G, SA aftale med selskabet Cul de sac esacio creativo, SL (herefter »Cul de sac«) i henhold til hvilken Cul de sac skulle fremstille en række kukure for kunsthåndværkeren Veronica Palomares. Disse ure blev præsenteret i forbindelse med den første udgave af projektet »D'Artes« under kollektionsnavnet »Santamaria«.

14. I 2006 markedsførte Cul de Sac og Acierta Product & Position, SA (herefter »Acierta«) en række kukure, kendt som »Timeless«-kollektionen. Da FEIA vurderede, at denne markedsføring krænkede rettighederne over designet af urene i »Santamaria«-kollektionen, som den anså sig for indehaver af,

anlagde FEIA sag mod de to selskaber for Juzgado de lo Mercantil de Alicante. Det sagsøgende selskab hævdede at være indehaver af rettighederne over det pågældende design på flere grundlag [10] og påberåbte sig herved såvel bestemmelserne i forordningen som spansk lovgivning. De sagsøgte selskaber gjorde gældende, at FEIA manglede søgsmålskompetence, idet de fandt, at sidstnævnte ikke var indehaver af rettighederne over det omstridte design.

15. Da den forelæggende ret fandt, at afgørelsen på tvisten afhænger af fortolkningen af en række af forordningens bestemmelser, besluttede den at udsætte sagen og i henhold til artikel 234 EF forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning (EF) nr. 6/2002 af 12. december 2001 om EF-design fortolkes således, at den kun omfatter EF-design, der er frembragt inden for rammerne af et ansættelsesforhold, hvor frembringeren/designeren er part i en kontrakt, der er undergivet lovgivningen om ansættelsesforhold, og som opfylder betingelserne vedrørende afhængighed og underordnelse?

2) Skal udtrykkene »arbejdstager« og »arbejdsgiver« i EF-designforordningens artikel 14, stk. 3, fortolkes vidt, således at de også omfatter andre forhold end ansættelsesforhold, såsom forhold, hvor en person (designeren) i medfør af en privat- eller handelsretlig kontrakt (og dermed uden at der foreligger et afhængigheds- og underordnelsesforhold eller et længerevarende forhold) forpligter sig til at frembringe et mønster eller en model (et design) for en anden person for en bestemt pris, og det frembragte følgelig anses for at tilhøre den person, som afgiver bestillingen, medmindre noget andet bestemmes i kontrakten?

3) Såfremt det andet spørgsmål besvares benægtende, fordi de faktiske forhold er forskellige ved mønstre og modeller, der er frembragt inden for rammerne af et ansættelsesforhold, og mønstre og modeller, der er frembragt inden for rammerne af et forhold, der ikke er et ansættelsesforhold, spørges:

a) Finder hovedreglen i EF-designforordningens artikel 14, stk. 1, anvendelse, og må det følgelig antages, at det frembragte tilhører designeren, medmindre parterne bestemmer noget andet i kontrakten, eller

b) skal EF-designdomstolen anvende den nationale lovgivning vedrørende mønstre og modeller i medfør af henvisningen i EF-designforordningens artikel 88, stk. 2?

10 — I sin egenskab af promotor for projektet D'Artes, inden for hvilke rammer designet blev frembragt, som opdragsgiver for Cul de Sac og som erhverver fra AC&G, SA.

4) Såfremt det i medfør af henvisningen er national ret, der skal finde anvendelse, og denne (således som det er tilfældet i spansk ret) ligestiller mønstre og modeller, der er frembragt inden for rammerne af et ansættelsesforhold (hvor det frembragte tilhører arbejdsgiveren, medmindre andet er aftalt), med mønstre og modeller, der er frembragt i henhold til en bestilling (hvor det frembragte tilhører den part, der har afgivet bestilling herpå, medmindre andet er aftalt), er det da muligt at anvende den nationale lovgivning i dette tilfælde?

5) Hvis det fjerde spørgsmål besvares bekræftende, vil en sådan løsning (hvor det frembragte tilhører den part, der har afgivet bestilling herpå, medmindre andet aftales) da ikke være i modstrid med det benægtende svar på det andet spørgsmål?«

III — Sagens behandling ved Domstolen

16. Cul de sac, Acierta, Det Forenede Kongerige og Kommissionen har i forbindelse med nærværende præjudicielle sag indgivet deres skriftlige indlæg i henhold til artikel 23, stk. 2, i statutten for Domstolen. Der er blevet afholdt retsmøde den 29. januar 2008.

IV — Analyse

A — *Om det første og andet præjudicielle spørgsmål*

17. De to første spørgsmål fra den forelæggende ret skal behandles samlet og vedrører fortolkningen af forordningens artikel 14, stk. 3. Den forelæggende ret ønsker med disse spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om nævnte bestemmelse udelukkende finder anvendelse på tilfælde af design, der frembringes af arbejdstageren inden for en ansættelseskontrakt, eller om den også finder anvendelse på de såkaldte »design efter bestilling«, der frembringes af en selvstændigt erhvervsdrivende inden for rammerne af en tjenesteydelsesaftale.

18. Både sagsøgeren i den nationale sag og Det Forenede Kongerige har plæderet for en anvendelse af bestemmelsen også på sidstnævnte design og har gjort gældende, at bestemmelsen ikke udelukkende skal fortolkes på grundlag af sin ordlyd, men ligeledes i lyset af den generelle opbygning og formålene i det system, den er et led i. Den foreslåede fortolkning bekræftes ifølge disse parter særligt i lyset af kravet om en koordination af forordningens bestemmelser med bestemmelserne i direktiv 98/71, som alene delvis harmoniserer de nationale bestemmelser om beskyttelse af industrielt design. I mangel af en sådan koordinering kan en kumulativ fællesskabsretlig og national beskyttelse, som forordningens bestemmelser åbner mulighed for, føre til en anerkendelse af

individuelle rettigheder for forskellige personer over samme design. Kommissionen, Cul de Sac og Acierta har derimod foreslået, at de to første præjudicielle spørgsmål besvares med, at bestemmelsen i forordningens artikel 14, stk. 3, udelukkende finder anvendelse på design, der frembringes inden for et ansættelsesforhold. Kommissionen og Cul de sac har særligt fremhævet, at fællesskabsbestemmelserne — som i lighed med den omhandlede bestemmelse ikke indeholder nogen udtrykkelig henvisning til national ret — ved fastsættelsen at deres rækkevidde og betydning af ordene deri må fortolkes selvstændigt og ensartet i hele Fællesskabet. Acierta og Kommissionen har desuden bemærket, at artikel 14, stk. 3, er en undtagelsesbestemmelse i forhold til den generelle bestemmelse i stk. 1, som derfor ikke kan fortolkes bredt eller anvendes analogt på situationer, der ikke er udtrykkeligt omfattet. Kommissionen er endelig af den opfattelse, at den foreslåede fortolkning bekræftes af forarbejderne og af vedtagelsesproceduren til forordningen og er sammenhængende med det fællesskabsretlige og internationale system vedrørende andre industrielle ejendomsrettigheder.

19. Det siges i artikel 14, stk. 3, at såfremt »et design […] midlertidigt [er] blevet frembragt af en arbejdstager som led i udførelsen af dennes opgaver eller efter anvisninger fra vedkommende arbejdsgiver, tilkommer retten til EF-designet arbejdsgiveren, medmindre andet er fastsat ved aftale eller i gældende national lovgivning«.

20. Som de sagsøgte i hovedsagen samt Kommissionen har bemærket, fører ordlyden af bestemmelsen til en konklusion, hvorefter det tilfælde, der omfattes af bestemmelsen, alene vedrører design frembragt inden for et *ansættelsforhold*. Dette bekræftes særligt af brugen af ordene »arbejdstager« og »arbejdsgiver«, som viser fællesskabslovgivers klare ønske om tilstedeværelse af et over/underordnelsesforhold i arbejdsretlig forstand som forudsætning for bestemmelsens anvendelse.

21. En alternativ fortolkning, der, som foreslået af FEIA og Det Forenede Kongerige, medfører, at også tjenesteydelsesaftaler omfattes af bestemmelsen, ville uundgåeligt strække bestemmelsens ordlyd ved at udvide forståelsen af ordene ud over deres sædvanlige betydning, hvilket efter min opfattelse ville stride mod selve reglens ordlyd.

22. Det forekommer mig heller ikke muligt, som det er gjort gældende af FEIA, at basere en sådan fortolkning på den blotte omstændighed, at den pågældende bestemmelses ordlyd skelner mellem design, der frembringes som led i fuldførelsen af arbejdstagerens opgaver, og som vedrører det egentlige ansættelsesforhold, og design, der frembringes efter anvisninger fra arbejdsgiveren, men som udføres på grundlag af et andet kontraktforhold. Begge situationer vedrører udøvelsen af et arbejdsforhold; den første situation vedrører de pligter, der påhviler arbejdstageren i forbindelse med den individuelle ansættelseskontrakt, og den anden vedrører de opgaver, som arbejdsgiveren specifikt giver arbejdstageren inden for ram-

merne af dette forhold. Denne præcisering har til formål at begrænse omfanget af arbejdsgiverens rettighedserhvervelse til de af arbejdstagerens frembringelser, der kan henføres til opfyldelsen af ansættelseskontrakten. Det kan efter min mening således ikke antages, at henvisningen til design, der frembringes af arbejdstageren »efter anvisninger« fra arbejdsgiveren, skal fortolkes som et udtryk for fællesskabslovgivers ønske om at udvide den ordning, der er fastsat i den omhandlede bestemmelse, til de design, som frembringes inden for en tjenesteydelsesaftale.

23. Efter at have klarlagt, at ordningen i artikel 14, stk. 3, alene omfatter design, der frembringes inden for et ansættelsesforhold, skal det herefter undersøges, om det er muligt af bestemmelsen at udlede et analogt anvendeligt princip på tilfælde af design, der frembringes »efter bestilling«. I den forbindelse skal der henvises dels til bestemmelsens formål, dels til forordningens forarbejder.

24. Hvad angår det første punkt anvendes den regel, hvorefter den erhvervsdrivende erhverver de økonomiske rettigheder over de resultater, som lønmodtageren frembringer, uden udtrykkelig overdragelse, i vidt omfang både i national og international lovgivning på de forskellige områder for industriel ejendomsret. I fællesskabsretten fremgår denne regel af forordningens artikel 14, stk. 3, af artikel 3, stk. 2, i Rådets direktiv 87/54/EØF af 16. december 1986 om retlig beskyttelse af halvlederprodukters topografi [11], af artikel 2, stk. 3, i Rådets direktiv 91/250/EØF af 14. maj 1991 om retlig beskyttelse af edb-programmer [12], af artikel 11, stk. 3, i Rådets forordning (EF) nr. 2100/94 af 27. juli 1994 om EF-sortsbeskyttelse [13] samt af udkastet til forordning om patenter. Princippet tjener i det væsentlige til at afveje de omhandlede modstående interesser: På den ene side den erhvervsdrivendes interesse i at tilegne sig resultaterne af en aktivitet, hvortil han har afholdt udgifterne, og på den anden side arbejdstagerens interesse i at blive passende honoreret for sin indsats. Erhvervelse af de økonomiske rettigheder over de af arbejdstageren frembragte værker direkte fra arbejdsgiveren giver arbejdstageren mulighed for at blive honoreret uafhængigt af resultatet af værkets økonomiske udnyttelse — en udnyttelse, som arbejdstageren på grund af manglende nødvendige finansielle og organisatoriske ressourcer ikke kan foretage — og sikrer arbejdsgiveren, at de økonomiske rettigheder til de af arbejdstageren frembragte værker ikke af arbejdsgiveren tildeles en anden erhvervsdrivende.

25. Valget af med forordningens artikel 14, stk. 3, at tildele arbejdsgiveren retten til at offentliggøre og registrere sine arbejdstagers designarbejde, således at arbejdsgiveren bliver indehaver af de personlige rettigheder, der udspringer af udførelsen af disse handlinger, hviler således på en opfattelse om et arbejdsforholds »totale« karakter, som begrunder

11 — EFT L 24, s. 36.
12 — EFT L 122, s. 42.
13 — EFT L 227, s. 1.

overdragelsen af alle økonomiske udnyttelsesrettigheder, knyttet til det af lønmodtageren frembragte værk, til den erhvervsdrivende på grundlag af ansættelseskontrakten.

26. Ovenstående betragtninger fører mig til at være af den opfattelse, at ordningen ifølge den omhandlede bestemmelse, som er affattet med henblik på en nærmere bestemt kontraktmæssig sammenhæng, ikke giver mulighed for en analog anvendelse på øvrige kontraktmæssige forhold.

27. Denne konklusion bekræftes klart af forordningens forarbejder.

28. Forslaget til forordning i bilaget til grønbogen indeholdt ingen bestemmelse, der svarede til artikel 14, stk. 3. Forslagets artikel 11 gengav indholdet af den gældende artikel 14, stk. 1, mens artikel 12 med overskriften »Design, der frembringes af arbejdstageren eller efter bestilling«, begrænsede sig til i overensstemmelse med det af Max Planck Institute [14] udfærdigede forslag at fastsætte konfliktreglerne til fastlæggelse af de nationale love, der regulerer indehavelsen af EF-design, som frembringes af en arbejdstager (stk. 1), og design, der frembringes efter bestilling (stk. 3) [15].

29. I kommentaren til artikel 12, stk. 1, i forslaget understregede Kommissionen i grønbogen de vanskeligheder, som mødte de aktører, der forhandlede den europæiske patentkonvention af 1973 og aftalen om et EF-patent af 1989, med henblik på at opnå en fælles holdning til en væsentlig og ensartet retsnorm vedrørende tildelingen af rettigheder over værker, der frembringes af arbejdstageren under udøvelsen af ansættelsesforholdet. Selv om Kommissionen advokerede for en vedtagelse af en sådan norm på lang sigt, stillede den sig på dette tidspunkt tilfreds med i forslaget at tilføje en konfliktregel inspireret af artikel 6 i Rom-konventionen af 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser. Hvad derimod angår design frembragt efter bestilling begrænsede grønbogen sig til i kommentaren til forslagets artikel 12, stk. 3, at henvise til behovet for at sikre parterne »den videst mulige valgmulighed vedrørende rettigheder

14 — Jf. *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, nr. 4/1991, s. 523 ff.

15 — Den fuldstændige ordlyd af artikel 12 på engelsk er som følger:
»(1) If a design has been developed by an employee, the right to the Community design shall be determined, to the extent that the parties to the contract of employment have not chosen a different law, in accordance with the law of the State in which the employee habitually carries out his work, even if he is temporarily employed in another country; if the employee does not habitually carry out his work in any one country, the right to the Community Design shall be determined in accordance with the law of the State in which the employer has his place of business to which the employee is attached.
(2) A choice of law made by the parties to govern a contract of employment shall not have the result of depriving the employee of the protection afforded to him by any mandatory rules of the law which would be applicable under paragraph (1) in the absence of choice.
(3) If the design has been developed in pursuance of a commission, the right to the Community Design shall be determined, in the absence of a different choice of law by the parties to the contract, in accordance with the law of the State in which the commissioner has his domicile or his seat.«

over design samt vedrørende den på kontrakten anvendelige lov« [16], og foreslog indførelse af et mere specifikt tilknytningskriterium end Rom-konventionens kriterium »nærmeste tilknytning«. Der blev ikke henvist til muligheden for i givet fald også på mellemlang eller lang sigt at affatte en ensartet og væsentlig retsnorm på området.

30. Kommissionen vedtog således allerede i grønbogen en holdning, der var klart forskellig fra problematikken vedrørende ejerskabet af personlige rettigheder over design frembragt inden for en ansættelseskontrakt eller entreprisekontrakt.

31. Denne forskellige holdning reflekteres også i forbindelse med forordningens vedtagelsesproces. I forslaget af 1993 [17] fulgte Kommissionen for så vidt angår design frembragt af arbejdstageren det mest ambitiøse formål, som allerede fulgte af grønbogen, og indførte i artikel 14, stk. 2, en væsentlig regel [18] til afløsning af den konfliktregel i artikel 12, stk. 1, i udkastet til det forordningsforslag, der var vedlagt som bilag til grønbogen. Konfliktreglen om design frembragt efter bestilling, der fremgik af artikel 12, stk. 3, i udkastet, blev derimod slettet.

32. Ordlyden af bestemmelsen i artikel 14, stk. 2, i forslaget af 1993 forblev i det væsentlige uændret i de følgende forslag [19] med den ene undtagelse, at der blev tilføjet en henvisning til den anvendelige nationale lovgivning, samt i forordningens endelige version, mens spørgsmålet om ejerskabet af rettighederne over design, frembragt efter bestilling, som nævnt forblev uden nærmere regulering ud over international-privatretlige regler.

33. I den forbindelse bliver det vanskeligt at retfærdiggøre en analog anvendelse med henblik på at udvide den ensartede ordning, som fællesskabslovgiver alene har fastsat for design, der frembringes af arbejdstageren, til også at gælde for disse design.

34. På grundlag af ovenstående betragtninger foreslår jeg derfor Domstolen at besvare de to første præjudicielle spørgsmål med, at bestemmelsen i artikel 14, stk. 3, i forordning nr. 6/2002 alene er anvendelig på design, der frembringes af arbejdstageren inden for rammerne af et ansættelsesforhold.

16 — I den engelske version: »the widest possible choice to decide on the entitlement to the design and as regards the law applicable to the contract«.

17 — Jf. ovenfor punkt 5.

18 — Det hedder således: »Er et design imidlertid blevet frembragt af en arbejdstager som led i udførelsen af dennes opgaver eller efter anvisninger fra vedkommende arbejdsgiver, tilkommer retten til EF-designet arbejdsgiveren, medmindre andet er fastsat i gældende national lovgivning.«

19 — Jf. ovenfor i punkt 5.

B — *Det tredje, fjerde og femte præjudicielle spørgsmål*

35. Med det tredje, fjerde og femte spørgsmål, som behandles samlet, har den forelæggende ret i det væsentlige spurgt, om ejerskabet til design, der frembringes inden for rammerne af en entreprisekontrakt — såfremt svaret på de to første spørgsmål er, at artikel 14, stk. 3, i forordningen ikke er anvendelig på design, der frembringes inden for rammerne af en sådan entreprisekontrakt — skal fastslås på grundlag af bestemmelsen i samme artikels stk. 1, eller om der på dette punkt består et hul i forordningen, som det tilkommer medlemsstaternes lovgivning at udfylde i henhold til forordningens artikel 88, stk. 2.

36. FEIA har gjort gældende, at artikel 14 i sin helhed skal fortolkes i lyset af forordningens formål og under hensyntagen til lovgivers intentioner om alene at indføre en minimumsregulering på området. FEIA har for det første særligt henvist til forordningens artikel 27, 88 og 96, der indeholder en henvisning til de nationale lovgivninger og giver hjemmel til, at disse kan indeholde en beskyttelse af EF-design, som rækker videre end den, der følger af forordningen, og for det andet til sjette, ottende og niende betragtning til forordningen, som henviser til de krav, der er knyttet til overholdelsen af subsidiaritets- og proportionalitetsprincippet, samt definerer formålene med de materielle bestemmelser i forordningen og med de tilsvarende bestemmelser i direktiv 98/71. Sagsøgeren i hovedsagen har desuden foreslået, at begrebet »den, til hvem dennes ret er overgået«, i forordningens artikel 14, stk. 1, skal fortolkes som en henvisning til de forskellige mulige måder, hvorpå rettigheder over design kan erhverves i henhold til lovgivningen i medlemsstaterne inklusive bestemmelsen i den spanske lovs artikel 15 til gunst for arbejdsgiveren. Det Forenede Kongerige har for sin del gjort gældende, at såfremt Domstolen udelukker anvendelsen af artikel 14, stk. 3, på design efter bestilling, skal ejerskabet af disse design fastlægges på grundlag af medlemsstaternes lovgivning i henhold til det i forordningens artikel 88, stk. 2, fastsatte princip.

37. Ifølge Kommissionen, Acierta og Cul de sac indeholder forordningens artikel 14, stk. 1, en almindelig bestemmelse, der tildeler designeren rettighederne til designet. Den eneste undtagelse til denne bestemmelse følger af bestemmelsens stk. 3 og vedrører alene design, der frembringes af arbejdstageren inden for et ansættelsesforhold. Der foreligger således ikke noget hul i forordningen vedrørende fastlæggelsen af ejerskabet over EF-design, og artikel 88, stk. 2, finder således ikke anvendelse.

38. Det hedder i forordningens artikel 14, stk. 1, at »[r]etten til EF-designet tilkommer designeren eller den, til hvem dennes ret er overgået«.

39. Det skal indledningsvis præciseres, at retten til EF-design, som hele artikel 14 vedrører, består i retten til at offentliggøre

EF-designet eller til at indgive en ansøgning om registrering af designet. Der er således tale om en ret til at fuldbyrde de akter, som de personlige rettigheder i henhold til forordningen hidrører fra, og som giver mulighed for økonomisk at udnytte EF-designet.

40. I forhold til en erhvervelse af sådanne rettigheder fastsætter artikel 14, stk. 1, en almindelig regel til fordel for designeren og den, til hvem dennes ret er overgået [20]. Disse to kategorier af personer er i øvrigt stillet ens i henhold til bestemmelsen.

41. For at kunne besvare den forelæggende rets spørgsmål må rækkevidden af begrebet »den, til hvem dennes ret er overgået«, i henhold til den omhandlede bestemmelse efter min opfattelse først og fremmest afklares.

42. Begrebet findes også i andre af forordningens bestemmelser [21], til trods for variationer i de forskellige sprogversioner, som til tider anvender forskellige udtryk [22]. Selv om der er tale om et spørgsmål, der blev rejst under retsmødet, finder jeg det unødvendigt at fastslå, i hvilket omfang det begreb, der fremgår af artikel 14, stk. 1, svarer til det, der anvendes i de øvrige bestemmelser i forordningen, hvori begrebet findes, eller til de udtryk, der anvendes alternativt, idet en sådan vurdering forudsætter en kompleks sammenligning af forordningens sprogversioner, ligesom resultatet af en sådan sammenligning under alle omstændigheder ikke ville være meget værd.

43. Kommissionen har under retsmødet gjort gældende, at begrebet »den, til hvem dennes ret er overgået«, har samme betydning i alle forordningens bestemmelser, hvori det forekommer, og henviser udelukkende til tilfælde af *mortis causa* eller til virksomhedsoverdragelser eller fusioner, men omfatter ikke overdragelse af rettigheder over design ved aftale.

20 — Derimod tilkommer de ideelle rettigheder over designet alene designeren, som i henhold til forordningens artikel 18 »[har] ret til både over for Harmoniseringskontoret og i registret at blive nævnt som designeren«, også såfremt han har overdraget de økonomiske udnyttelsesrettigheder over designet til tredjemand.

21 — Dette begreb er også omtalt i 20. betragtning til forordningen, der er affattet som følger: »Det er også nødvendigt at give designeren eller den, til hvem dennes ret er overgået, mulighed for at afprøve de produkter, hvori designet inkorporeres, på markedet, før vedkommende tager stilling til, hvorvidt beskyttelse via et registreret EF-design er ønskelig. Der er derfor behov for en bestemmelse om, at offentliggørelse af designet foretaget af designeren selv eller af den, til hvem dennes ret er overgået […], ikke må skade det pågældende designs nyhed eller individuelle karakter.«

22 — I den italienske, tyske og engelske version findes samme begreb (»avente causa«, »successor in title«, »Rechtsnachfolger«) både i artikel 14, stk. 1, og i artikel 28 vedrørende overdragelse af registreret design, mens den franske og spanske version anvender to andre udtryk (»ayant droit« og »causa habiente« i artikel 14, stk. 1, og »ayant cause« og »cesionario« i artikel 28).

44. En sådan fortolkning virker ikke overbevisende på mig.

45. Selv om der ses bort fra den omstændighed, at det samme udtryk, der anvendes i artikel 14, stk. 1, også fremgår af artikel 28 i visse af forordningens sprogversioner (eksempelvis den engelske, tyske, italienske og portugisiske) og betegner *erhververen* af det registrerede EF-design, ses det, at Kommissionens påstand afkræftes af forordningens forarbejder.

46. I den forbindelse skal det først og fremmest nævnes, at bestemmelsen i artikel 14, stk. 1, allerede fandtes i udkastet til forslag til forordningen vedlagt som bilag til grønbogen samt i det første forslag til forordningen, som Kommissionen fremsatte i 1993, og at den ikke var genstand for ændringer i forbindelse med forordningens vedtagelse.

47. I kommentaren til ovennævnte artikel 11, hvis væsentligste passager gengives nedenfor, fremførte Kommissionen i grønbogen følgende:

»The basic principle, common to many legislations, is that the right originates in the person of the designer. The principle is, however, qualified by the subsidiary principle that the original right *may be transferred or assigned in its entirety to another person*, the successor in title. The Community design needs probably to apply the same principles […]. These principles express the common sense solution one would look for in case where a person, having created a design, *has to choose between exploiting the design himself* (whether personally or through a licensee) *or assigning it to a manufacturer*« [23].

48. Begrebet »successor in title« betegnede således allerede i de indledende stadier af den lovgivningsprocedure, der førte til vedtagelsen af forordningen, *erhververen af retten til den økonomiske udnyttelse af EF-designet* som den person, designeren ved aftale overdragede sine rettigheder til.

49. Hvis begrebet »den, til hvem dennes ret er overgået«, i forordningens artikel 14, stk. 1, skal forstås således — og der er efter min opfattelse ikke forhold, der taler for et andet resultat — må man forkaste Kommissionens fortolkningsstandpunkt i sagen, hvorefter artiklen fastsætter en hovedregel om designerens rettighed til EF-designet, en regel, som ikke viger for undtagelser ud over den undtagelse, der udtrykkeligt følger af stk. 3 i samme artikel, og som ikke giver mulighed for udfyldning af medlemsstaternes lovgivning.

23 — Min fremhævelse.

50. Forordningen ligestiller nemlig designeren og hans restsuccessorer, jf. ovennævnte præcisering, i relation til erhvervelse af økonomiske rettigheder over EF-design med den eneste klare forskel, at førstnævnte erhverver rettighederne på et oprindeligt grundlag som en følge af skabelsen af designet, mens den anden erhverver dem afledt ved en overdragelse.

51. I den forbindelse er arbejdsgiveren og opdragsgiveren begge retssuccessorer til designeren af EF-designet.

52. I det første tilfælde vurderede fællesskabslovgiver imidlertid, at der skulle vedtages en ensartet ordning, på grundlag af hvilken den pågældende rettighed — i mangel af parternes specifikke aftale i ansættelseskontrakten eller en bestemmelse i national lovgivning, som finder anvendelse på denne kontrakt, og som tildeler designeren rettighederne til det af arbejdstageren frembragte design — tilkommer arbejdsgiveren, uden at en *ad hoc*-overdragelse er fornøden. I den forbindelse er artikel 14, stk. 3, i modsætning til, hvad Kommissionen har gjort gældende, ikke en undtagelse til reglen i artiklens stk. 1, men supplerer den ved at indeholde en selvstændig bestemmelse til afgørelse af, hvem der har rettighederne til et EF-design i et specifikt ansættelsesforhold.

53. I det andet tilfælde defineres i mangel af nærmere bestemmelse derom i den forordning, som ensartet regulerer fastlæggelsen af, hvem der er indehaver af rettighederne over design frembragt efter bestilling, rækkevidden af og fremgangsmåden ved en eventuel overdragelse af sådanne rettigheder fra designeren til opdragsgiveren på grundlag af parternes i kontrakten udtrykte fælles vilje, men også i henhold til gældende lovgivning. Eftersom forordningen i modsætning til, hvad der fulgte af udkastet til forslaget vedlagt som bilag til grønbogen, heller ikke fastlægger en ensartet konfliktregel, der identificerer den lov, som finder anvendelse på den kontrakt, i henhold til hvilken der bestilles et design af en tjenesteyder med henblik på økonomisk udnyttelse, må denne lov logisk fastlægges på grundlag af medlemsstaternes regler om international privatret.

54. I den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det således denne ret i henhold til forordningens artikel 88, stk. 2, at anvende de relevante bestemmelser i spansk ret, som den lov, der finder anvendelse på den af AC&G SA og Cul de Sac indgåede kontrakt med henblik på at fastslå, hvem der er indehaver af det uregistrerede EF-design, der er genstand for den krænkelsessag, som FEIA har anlagt for denne ret.

V — Forslag til afgørelse

55. Af de ovennævnte grunde foreslår jeg Domstolen at besvare de af Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Alicante forelagte præjudicielle spørgsmål som følger:

»1) Artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning (EF) nr. 6/2002 af 12. december 2001 om EF-design skal fortolkes således, at den deri fastsatte ordning alene er anvendelig på design, der frembringes af arbejdstageren inden for et ansættelsesforhold.

2) Artikel 14 og 88 i Rådets forordning (EF) nr. 6/2002 af 12. december 2001 om EF-design skal fortolkes således, at ejerskab af rettigheder over design, der frembringes inden for rammerne af et fra ansættelsesforholdet forskelligt kontraktforhold, således som det er tilfældet med design frembragt af en tjenesteyder for en opdragsgivers regning, skal fastlægges på grundlag af parternes udtrykte vilje samt på grundlag af den lovgivning, der finder anvendelse på kontrakten. En medlemsstats lovgivning er ikke i strid med forordningens artikel 14, stk. 3, såfremt den med henblik på fastlæggelse af ejerskabet af rettighederne over designet sidestiller design, der frembringes af en tjenesteyder for en opdragsgivers regning, med design, som frembringes af arbejdstageren inden for et ansættelsesforhold.«